

דברי חזק
באמונה ובטחון ועוד
על פרשיות השבוע

ויאמר אליהו

מאת הרב אלי' מאיר סמיט שליט"א

ישיבת רבי חיים עוזר « » 347-897-9968 \ 058-323-1459

בס"ד

ע"י התפלה, נהפך האדם לאיש אחר לגמרי, כך שכל הגזירות והדינים אינם חלים עליו כלל וכלל!!!

« האיך התפללו יצחק ורבקה על מעשי נסים!! »

כתוב בפרשתינו (כה, כא) ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה היא ויעתר לו ה' ונתהר רבקה אשתו. ויש לתמוה, הרי כתבו חז"ל, שיצחק ורבקה עקרות היו, על רבקה מפורש כן בפסוק 'כי עקרה היא', ועל יצחק ג"כ אמרו חז"ל (יבמות סד.) "יצחק עקור היה". וא"כ, כיצד יצחק ורבקה התפללו על בנים, והלא אין מתפללים עבור נס, וכמו שאמרו בגמרא (ברכות ס.) "היתה אשתו מעוברת, ואמר יהי רצון שתלד אשתי בן זכר, הרי זו תפילת שוא, ולא מהני רחמי. מתיב רב יוסף (בראשית ל, כא) וְאַחַר יִלְדָה בֵּת וַתִּקְרָא אֶת שְׁמָהּ דִּינָה, מאי ואחר, אמר רב, לאחר שדנה לאה דין בעצמה ואמרה, "ב שבטים עתידין לצאת מיעקב, ששה יצאו ממני, וארבעה מן השפחות הרי עשרה, אם זה זכר לא תהא אחותי רחל כאחת השפחות, מיד נהפכה לבת, שנאמר וַתִּקְרָא אֶת שְׁמָהּ דִּינָה. אין מזכירין מעשה נסים", עד כאן לשון הגמרא. ומבואר מכאן, שאין מתפללין על מעשה נסים, ואם כן איך התפללו יצחק ורבקה על בנים.

לפי דבריו מיושב כיצד התפללו יצחק ורבקה על מעשה נסים, מכיון שכל עיקר העקרות לא היה אלא בעבור שיתפללו, אם כן אע"פ שכדי לשנות מצב של עקרות נחשב לנס, עכ"ז שייך וצריך להתפלל התפילה, כי כל מציאות עקרות שלהם היתה במטרה לגרום להם להתפלל ולהיושע.

ומעתה לפי כל הנ"ל ברור, מדוע היתה טענת שרה על אברהם, חומסני אתה בדברים, שנראה כאילו גזול אותה, והטעם בזה ברור שהוא מפני שהיות שכל הצרה לא באה אלא כדי שיתפללו, ואם כן הישועה מוכנה ומזומנת לבוא ואין צריך רק את התפילה, ואם כן אם אינו מתפלל עליה הרי שהוא אברהם הגורם לכל הצרה הזאת.

ומכאן נלמד את גודל החיוב להתפלל על כל צרה שלא תבוא הן על עצמינו והן על אחרים והן על כלל ישראל כולו, ומי יודע כמה תביעה יהיה עלינו 'חמסי עליך', חומסני אתה בדברים, וכמה צרות וכמה צער ועגמת נפש היה אפשר לחסוך מעצמינו ומאחרים וכל שכן על צער כלל ישראל וגלות השכינה שהיינו יכולים לפעול ע"י תפילתינו, וזה מחייב אותנו בחיוב כפול ומכופל בעבודת התפילה.

וכך כתב הרה"ק הערבי נחל זי"ע (ריש פרשת וארא) וז"ל: "היוצא מכלל דברינו, שלפעמים מתאחר בקשתו להתמלאות, עבור שחפץ השי"ת שיתפלל לפניו, ובוזה נראה לי ביאור מה שאמר דוד המלך ע"ה (תהילים פו, ג) תַּנְנִי ה' כִּי אֲלִיךָ אֶקְרָא כָּל הַיּוֹם, ויש לדקדק, שחנני הוא בקשת מתנת חנים, והאיך אמר 'חנני', כי אליך אקרא, שנראה כאומר חנני בשכר שאליך אקרא כל היום. ועוד, מהו אומר אקרא לשון עתיד, היה לו לומר קראתי.

אלא הביאור בזה, שדוד המלך ביקש מהקב"ה שהקב"ה יתן לו את מבוקשו מיד, ואל יעכב מלמלאות מבוקשו כדי שיתפלל, כי 'אליך אקרא כל היום', אפילו אחר שאשיג מבוקשי אני ימשיך להתפלל, לכן אין שום סיבה לעכב את הדבר.

ומוסיף הערבי נחל יסוד גדול, וז"ל: "ולטעם זה ארז"ל (סנהדרין מד:): לעולם יקדים תפלה לצרה וכו', כי השי"ת מתאוה לתפלת ישראל, וכשלא יתפלל אלא בעת הצורך לו, תעוכב בקשתו כדי שיתפלל הרבה, משא"כ האדם המתפלל תמיד אף באין צר לו אין כל סיבה להביא עליו צרה ועקתא, ואף אם תבוא עליו תסתלק מעליו מיד בבואה", עכ"ל.

« ע"י התפלה הקב"ה בעצמו מופר כל כללי הטבע!! »

עוד כתב הרבינו בחיי בפרשתינו, בזה"ל: "מכאן יש ללמוד עוד כח התפלה שהיא גדולה מאד ואפילו לשנות הטבע, ומטעם זה הזכיר לשון ויעתר ולא אמר ויתפלל או ויצעק, ושאר הלשונות, כי הוא מלשון עתר וכו', כמו שאמרו בפ"ק דסוכה (יד.) למה נמשלה תפלתן של צדיקים לעתר, מה עתר זה מהפך הגורן הזה ממקום למקום, כך תפלתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקב"ה ממדת אכזריות למדת רחמנות", עכ"ל.

וכך איתא בזה"ק (ח"א קלו) לפרש בלשון הכתוב ויעתר לו ה' בזה"ל: "דצלי צלותיה וחתר חתירה דלעילא לגבי מזלא על בנין וכו' וכדין ויעתר

עוד אמרו במדרש (בר"ר פרשה מ"ה אות ה', והובא ברש"י) על דברי שרה אל אברהם (בראשית טז, ח) חֲמִסִּי עֲלֶיךָ, בזה"ל: "רבי יודן בשם ר' יהודה בר סימון, חומסני אתה בדברים וכו', כשהתפללת להקב"ה מה תתן לי ואנכי הולך עירי (בראשית טז, ב), לא התפללת אלא עליך, והיה לך להתפלל על שנינו, והייתי אני נפקדת עמך", ופירש במתנות כהונה, "חומסני אתה בדברים, כלומר מונע וגוזל ממני הדיבור הראוי לך לדבר בעדי", עד כאן דבריו.

ויש בכאן הערה נוראה, והיא, שמי שיכול להתפלל על חבירו ואינו מתפלל עליו הרי הוא כגוזל ממנו את התפילה הזאת, שהיה צריך להתפלל עליו. ובאמת צריך להבין למה נקרא בכהאי גוונא גזילה.

אלא נראה, שהביאור בזה יובן על פי דברי הרבינו בחיי, שהקשה בלשון הפסוק הנ"ל, דמדוע הקדימה התורה לכתוב ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו, ורק אח"כ כתב 'כי עקרה היא', לכאן הו"ל להקדים לומר שרבקה היתה עקרה, ואח"כ ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו.

ומיישב הרבינו בחיי, שהכתוב בא ללמדנו, שכל עיקר הענין שהיו עקרות לא היה אלא כדי שיתפללו, דהיינו שהעקרות היא סיבת התפילה, זאת אומרת שהתפלה היא העיקר והעקרות טפל לה, ולכן הקדים הכתוב את ענין התפילה, משום שלא נתעקרה אלא כדי שיתפללו שניהם על הדבר. וזהו שדרשו ז"ל (תנחומא תולדות ט') "ואמרו, ולמה נתעקרו האמהות שהיה הקב"ה מתאוה לתפילתם, אמר הקב"ה עשירות הן, נאות הן, אם אני נותן להם בנים אינן מתפללות לפני".

והיינו כי כל המטרה של הצרה היה כדי לשמוע תפילתן, וכמו שהיה המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל צ"ל רגיל לומר, שהעולם חושבים שיש צרה ולכן צריך להתפלל, והאמת הוא בהיפך, צריך להתפלל, ולכן הקב"ה שולח צרה, ואם היה מתפלל גם בלי הצרה לא היה צריך להביא צרות, אלא היה הנהגה של רחמים וחסד.

ראיתי בספר כי אליך אתפלל דיוק יפה, הנה אומרים על המתפלל, פלוני **התפלל**, ובאמת, מצד דקדוק הלשון ראוי לומר פלוני **פילל**, שכך אומרים אחר עשיית מעשה בלשון פעל שהוא פילל. אלא, לשון התפלל היא מגזירת התפעל, כלומר שנפעל באדם תפילה, ונשתנה ונעשה אדם חדש ובריה חדשה כנ"ל.

« מה היתה השמחה בזה ש'הפטיקו מתי מדבר למוות'! »

באמת זה היסוד דאדם נעשה אדם אחר מבואר כבר **בתוספות**, דהנה, בגמ' אי' (בב"ב קכא.) "אמר רשב"ג לא היו ימים טובים לישראל, כחמשה עשר באב וכיום הכפורים וכו', בשלמא יום הכפורים, יום סליחה ומחילה, יום שנתנו בו לוחות אחרונות, אלא חמשה עשר באב מאי היא". ואמרו בגמ' שם כמה שיטות מה היא השמחה ביום ט"ו אב, ואחד הטעמים אמר רב דימי בר יוסף אמר רב נחמן, מחמת שהוא יום שכלו בו מתי מדבר וכו'.

ופירוש הרשב"ם, שאמרו חז"ל במדרש, שבכל שנה בערב תשעה באב היה הכרוז יוצא ומכריז, הכל יצאו לחפור, וכל דור המדבר היו חופרים חפירות וישנים בחפירה, ובבוקר היה הכרוז יוצא ומכריז יבדלו החיים מן המתים, והיו החיים יוצאים מן החפירות, והמתים קבורים בחפירותהם, ובכל שנה ושנה היו בודקים ונמצאו שהיו חסרים ט"ו אלף ופרוטרוט, וכך עשו כל ארבעים שנה, ובשנה אחרונה עשו כן, ולא נמצאו שום חסרים, אמרו שמא טעינו בחשבון הימים, ואין היום ט' באב, ולמחרת הלכו שוב לחפירות וכן בימים שאח"כ, עד יום ט"ו אב שנמלאת הלבנה שברור שכבר חצי החודש הוא, אמרו ביטל הקב"ה אותה גזירה קשה מעלינו, ועשו אותה היום משתה ושמחה ויום טוב, ועל זה אמרו לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב, ע"כ פירוש הרשב"ם.

ובתוספות שם הקשו כמה קושיות לפירוש רשב"ם, ואחת הקושיות הקשו התוס', דא"כ מה שמחה היא זו, הרי מי שהיה צריך למות הרי כבר מת בשנה שעברה, ומי שלא היה צריך למות, הרי לא היה צריך למות, וא"כ מה השמחה עתה. וכתבו התוס' לבאר, די"ל שבאמת אלו שהיו צריכים למות בשנה האחרונה לא מתו, אלא נתבטלה מהם הגזירה.

והתוס' מוסיפים, דזה כמו שמצינו בחזקיהו המלך (ברכות י.), שאמר לו הנביא (מלכים ב' כ, א) צו לְבִיתְךָ כִּי מֵת אַתָּה, ואעפ"כ בטלה הגזירה ממנו, עכ"ד התוס'. וביאור דבריהם, כי הוקשה לתוס', איך נוכל לומר שכל אלו שהיו צריכים למות בשנה האחרונה לא מתו, והלא גזירה היא שגזר הקב"ה על כל הדור ההוא שימותו ולא יכנסו לארץ, ועל זה הביאו ראיה מחזקיהו המלך, שנאמר לו נבואה מהקב"ה מת אתה בעוה"ז ולא תחיה לעוה"ב, וישעיה הנביא אמר לו שכבר נגזרה

הגזירה, אמר לו חזקיה המלך, "בן אמוץ כלה נבואתך וצא, כך מקובלני מבית אבי אבא אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים", ע"כ.

ואפילו שכאן לא היה חרב חדה של בשר ודם, אלא כבר נגזרה גזירה והיה נבואה מהקב"ה מת אתה ולא תחיה, מ"מ אמר לו כלה נבואתך וצא, כי התפילה יש בה כח להיות מועלת ופועלת לבטל כל גזירות שבעולם, וא"כ גם הגזירה הזאת שנגזרה על דור המדבר, יכולים היו לבטל בכח התפילה. וא"כ שפיר י"ל שכל המתים בשנה ההיא לא מתו, ובטלה מהם הגזירה, דעל ידי התפילה נשתנה לאדם אחר ועל אותם לא היה הגזירה. וממילא גם לא קשה שהרי הכתוב אומר דמתו כל הדור ההוא, דהם לא היה 'אותו הדור', דעל ידי התפילה נשתנה לדור אחר.

לו ה', אל תקרי ויעתר אלא ויחתר לו, חתירה חתר ליה קוב"ה וקביל ליה". (תרגום ללה"ק: שהתפלל תפלתו וחתר חתירה למעלה אל המזל הממונה על הבנים וכו', ואז ויעתר לו ה', אל תקרי ויעתר אלא ויחתר לו, חתירה חתר לו הקב"ה וקבל אותו).

וכעין זה איתא במדרש (בר"ר ס"ג ה) בזה"ל: "רבי לוי אמר, משל לבן מלכים שהיה חותר על אביו ליטול ליטרא של זהב, והיה זה חותר מבפנים וזה חותר מבחוץ (שכן בערביא קורין לחתירתא עתירתא)".

וביארו בספה"ק, כי בעצם לא היה שייך כלל שתוליד רבקה (עיי"ש במדרש), אלא שיצחק התעצם בתפלתו עד שפתח מקום לקבל את התפילה ולהמשיך לה בנים מחוץ לסדרי בראשית. אמנם מידת הדין היתה מעכבת בדבר, על כן חתר הקב"ה מחתרת לקבל את התפילה מחוץ לסדר הרגיל עד שלא יוכלו המקטרגים לעכב מלקבל את התפילה.

וזהו ביאור המשל שהביאו במדרש, לבן מלכים שהיה חותר על אביו ליטול ליטרא של זהב, שבן מלכים רצה ליטול מאוצר המלוכה, אך מלך במשפט יעמיד ארץ, ואי אפשר למלא מבוקשו באופן הרגיל, על כן חתר הבן מחתרת מבחוץ בכדי לשדוד את הזהב מבלי שירגישו בו, והמלך עצמו הסכים לנהוג עמו בעקיפין, כלומר, אף הוא חתר מחתרת בתוככי ארמון המלוכה בכדי שיוכל הבן לבצע את זממו, לגודל אהבתו את בנו.

וכך הוא גם לגבי קבלת התפלות, שהקב"ה בכבודו ובעצמו כביכול הפר את החוקים ואת המשפטים, ועושה מחתרת שעל ידה יוכלו התפלות לעלות ולפעול פעולתם לטובה (מבלי שתוכל מידת הדין לעכב).

« מדוע אומרים 'פלוני התפלל' בלשון 'התפעל' ולא 'פילל'! »

ודע, שע"י התפילה נעשה המתפלל עצמו לבריה חדשה ומציאות אחרת, וכך ביאר בש"ך על התורה (מגורי האר"י, בריש פרשתן), וז"ל: "סיבת העקרות הוא כדי שיתפלל עליה ותתהפך לבריה אחרת (-ע"י התפילה), לומר שאינה זאת (-רבקה) בת בתואל, כי אותה (-רבקה) הייתה עקרה, וזו (-רבקה החדשה) נאמר עליה ותהר רבקה, אם כן אינה אותה רבקה, אלא רבקה אחרת שאינה בת בתואל, וכל זה כדי לנקות זרע ישראל כדי שלא יהיה להם שום אחיזה עם אומות עכו"ם. ולזה אמר ויעתר, כמו העתר שמהפך את התבואה מלמעלה למטה, כן נתהפכה מעקרות לותרה רבקה (-ע"י התפילה). ולאה לא הייתה עקרה, כי הפכה עצמה בבכיותה שהייתה בוכה כדי שלא תנשא לעשו, כמו שאמרו חז"ל על הפסוק וְעֵינַי לְאֵה רְכֹות (להלן כט, יז), אם כן אינה אותה לאה, כי אותה לאה היא לעשו, וזו (-לאה) אחרת", עכ"ל.

ובזה מתורץ הקושיא הידועה, כיצד מועילה התפילה, וכי שייך שינוי רצון אצל הבורא לשנות מצבו של אדם ע"י התפילה, ומבאר הרה"ק הבני יששכר זי"ע (מאמרי שבתות מאמר ח ז), וז"ל: "והנה כתבו על זה תלמידי הבעש"ט להיות על ידי התפלה נדבבק האדם במקום אחר יותר גבוה לאיש אחר, והגם שנגזר גזירה על אותו האיש, הנה בהתפלל האדם אל השם הוי"ה ב"ה, המהווה כל היות, הנה נדבבק במקום יותר גבוה ונתהוה להויה אחרת, ואין כאן שינוי רצון, כי על אותה ההויה שהוא כעת לא נגזרה הגזירה, (והוא גופא מתרץ, דמעיקרא גזר הבורא שאם יתפלל תשתנה כל הגזירה לטובה ולברכה), וכדברי בעל העיקרים (מאמר רביעי פ"ח), משל למלך שגזר על כל נתיניו הערלים שדינם למיתה, הרי פשיטא שמי שיחיש למול עצמו ינצל מהגזירה, שהרי אינו בכלל הערלים, כמו"כ העומד בתפילה משתנית מהותו ואחר הוא, ולא עליו נגזרה הגזירה.

"...לעולם יקדים

תפלה לצרה וכו', כי

השי"ת מתאוה

לתפלת ישראל,

וכשלא יתפלל אלא

בעת הצורך לו,

תענוב בקשתו כדי

שיתפלל הרבה,

משא"כ האדם

המתפלל תמיד אף

באין צר לו אין כל

סיבה להביא עליו

צרה ועקתא, ואף אם

תבוא עליו תסתלק

מעליו מיד בבואה..."